

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus: Neuvoston päätös Euroopan laajuisen korkeakouluopetusta koskevan yhteistyöohjelman kolmannen vaiheen (Tempus III) (2000–2006) hyväksymisestä tehdyn neuvoston päätöksen 1999/311/EY muuttamisesta”

(KOM(2002) 47 lopullinen – 2002/0037 CNS)

(2002/C 149/10)

Neuvosto päätti 28. helmikuuta 2002 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-jaosto antoi lausuntonsa 11. huhtikuuta 2002. Esittelijä oli Susanna Florio.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 24. ja 25. huhtikuuta 2002 pitämässään 390. täysistunnossa (huhtikuun 24. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

”Yhteistyö korkea-asteen koulutuksen alalla lujittaa ja syventää Euroopan eri kansojen välisiä suhteita, korostaa yhteisiä kulttuuriarvoja, antaa tilaisuuden antoisaan mielipiteiden vaihtoon ja edistää monikansallista toimintaa tieteen, kulttuurin, taiteen ja talouden aloilla sekä sosiaalialalla.”⁽¹⁾

radikaalin muutoksen kourissa olevien sosioekonomisten järjestelmien haasteisiin vastaavat korkeakoulutuksen menetelmät demokraattisten instituutioiden vahvistamiseksi ja Euroopan kaikkien kansojen rauhanomaisen rinnakkaiselon edistämiseksi.

1. Yhteistyö korkeakouluopetuksen alalla: Tempus-ohjelmien perusteet

1.1. Tempus-ohjelma käynnistettiin vuonna 1990 korkeakouluopetuksen yhteistyöohjelmaksi, jonka oli tarkoitus olla kiinteä osa Keski- ja Itä-Euroopan maiden, entisen Neuvostoliiton tasavaltojen ja Mongolian taloudellisia ja sosiaalisia uudistuksia tukevia ohjelmia.

1.2. Kymmenen viime vuoden aikana ohjelmaan on tehty useita muutoksia ja mukautuksia erityisesti Euroopan unionin ja KIE-maiden suhteiden kehityksen johdosta. Vuonna 1993 maita, joilla oli mahdollisuus tulla mukaan ohjelmaan, oli yksitoista, ja sitä päätettiin laajentaa koskemaan myös entisen Neuvostoliiton tasavaltoja. Ohjelmaa muutettiin siis kahdesti (Tempus II ja Tempus II A), ja siihen liitettiin uudet itsenäiset valtiot.

1.3. Vaatimuksena oli kehittää yhdenmukainen järjestelmä ja edistää korkeakouluopetuksen perusteellisia rakenteellisia uudistuksia, jotta Keski- ja Itä-Euroopan maihin ja entisen Neuvostoliiton alueelle voitaisiin luoda uudenaikaiset sekä

1.4. Geopoliittisen tilanteen muututtua liitettiin ohjelman seuraavissa vaiheissa mukaan myös Balkanin alue. Lähtökohtana oli, että korkeakoulujen yhteistyö vahvistaa ja parantaa selkeästi Balkanin alueen nuoria demokratioita. Tällä hetkellä Kroatia, Albania, Bosnia ja Hertsegovina sekä entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja myös Jugoslavian liittotasavalta ovat Tempus-ohjelmaan osallistuvien maiden joukossa.

1.5. Tempus-ohjelmassa oli alussa kolme painopistealaa:

- 1) tuki opetusohjelmien uudistuksille
- 2) korkeakoulutuksen rakenteiden ja niiden hallinnoinnin uudistaminen
- 3) korkeakouluopetuksen kehittäminen ja yhdentäminen, jotta voitaisiin häivyttää eri korkeakoulutusjärjestelmien väliset erot. Uudistusten tavoitteena on ennen kaikkea korkeakouluopetuksen mallin kokonaisvaltainen muuttaminen erityisesti entisissä sosialistisissa maissa siten, että siinä otetaan huomioon välttämättömät taloudelliset uudistukset ja että koulutuksen ja työelämän välisiä suhteita parannetaan ja tiivistetään.

⁽¹⁾ Neuvoston päätös 1999/311/EY, tehty 29 päivänä huhtikuuta 1999, Euroopan laajuisen korkeakouluopetusta koskevan yhteistyöohjelman kolmannen vaiheen (Tempus III) (2000–2006) hyväksymisestä, EYVL L 120, 8.5.1999, s. 30.

1.5.1. Käytännön toteutus tapahtuu pääasiassa JEP-hankkeiden (eurooppalaiset yhteishankkeet) ja yksilökohtaisten apurahojen välityksellä. Apurahat on tarkoitettu kumppanuusmaihin suuntautuviin vierailuihin ja niitä jaetaan opettajille, tutkijoille, kouluttajille, korkeakoulujen hallintovirkamiehille, ministeriöiden korkeille virkamiehille ja muille koulutusalan asiantuntijoille. Vierailuihin sisältyy monenlaisia toimia, ja ne voivat edistää merkittävällä tavalla eri kulttuurien välistä yhteisymmärrystä ja lähentymistä.

2. Tempus III: ohjelman laajentaminen Meda-maihin

2.1. Neuvosto haluaa päätökseen 1999/311/EY tehtävällä muutoksella laajentaa Tempus-ohjelman soveltamista siten, että se ulotetaan myös tiettyihin Välimeren alueen maihin, jotka ovat jo mukana Euroopan unionin Meda-ohjelmassa.

2.2. Kun kumppanuuspäätös hyväksytään, Tempus-ohjelma laajentuu Marokkoon, Algeriaan, Tunisiaan, Egyptiin, Jordaniaan, Palestiinalaishallintoon, Syyriaan ja Libanoniin.

2.3. Näiden maiden liittäminen ohjelmaan on välttämätöntä erityisesti korkeakouluopetuksen yhteistyöohjelmissa vuosien mittaan syntyneen epätasapainon häivyttämiseksi. Lähtökohtana on tukikelpoisten Välimeren maiden kanssa tehtävän yhteistyön ja niiden kanssa käytävän vuoropuhelun vahvistaminen.

2.4. Tarkoituksena on, että myös Israel voi osallistua Tempus-ohjelman kumppanuusyhteistyöhön. Sen osallistuminen perustuisi kuitenkin omarahoitukseen, sillä se ei toistaiseksi kuulu kahdenvälisten Meda-sopimusten piiriin.

3. Yleistä

3.1. Välimeren alueen eteläisten maiden ottamisella mukaan ohjelmaan on poikkeuksellisen suuri merkitys, sillä se vahvistaa mahdollisuuksia lisätä Euroopan unionin maiden ja tämän taloudelliselta kapasiteetiltaan vielä riittämättömästi hyödynnetyn maantieteellisen alueen välistä yhdentymistä.

3.2. Yhteistyön, joka oli alkanut 60-luvulla, laajeni huomattavasti 90-luvulla. Merkittävänä syyksinä oli Barcelonan julistus, joka hyväksyttiin Euro-Välimeri-konferenssissa marraskuussa 1995.

3.3. Komitea totesi jokin aika sitten, että Välimeren maiden kanssa tehtävää yhteistyötä on tiivistettävä ⁽¹⁾ erityisesti syyskuun 11. päivän tapahtumien valossa. Komitea katsoo, että Barcelonan julistus on tärkeä väline, jonka avulla on mahdollista ottaa huomioon kyseisen alueen maiden tarpeet sekä ratkaista niiden kanssa ylläpidettävien suhteiden asettamat haasteet.

3.4. Välimeren alueen yhteistyön lujittamisprosessiin on lisäksi vaikuttanut myönteisesti Lissabonin julistus, jossa korostetaan opetuksen ja koulutuksen merkitystä arvokkaina välineinä entistä yhdenmukaisempien markkinoiden asettamiin vaatimuksiin vastaamiseksi laadullisin keinoin.

4. Koska Euroopan unionin ja tukikelpoisten Välimeren maiden välistä yhteistyötä on yhä tarpeellisempaa lujittaa, komitea pitää myönteisenä, että kyseiset maat pääsevät osallistumaan Tempus III -ohjelman kumppanuustoimintaan. Tähän on useita syitä, jotka liittyvät sekä ohjelman että kansainvälisten suhteiden luonteeseen.

4.1. Tempus III -ohjelma on osoittautunut jo aiemmin tehokkaaksi välineeksi kehitettäessä yliopistojen yhteistyötä sekä ohjelmaan osallistuvien maiden kokemusten ja taitotiedon vaihtoa.

Lisäksi ohjelman rakenne on sellainen, että sitä voidaan soveltaa helposti myös eri alueiden maihin yksinkertaisen ja helposti mukautettavan järjestelmän avulla.

4.2. Aikomuksena on luoda hanketyyppejä ja yleisiä toimia, jotka muodostavat perusvälineet EU:n ulkopuolisten maiden asettamien tavoitteiden ja painopistealojen toteuttamisessa. Tästä on todisteena myös se, että ohjelman rakennetta on sovellettu useaan otteeseen unionin ja muiden alueellisten yhteenliittymien välisessä yhteistyöpolitiikassa (Link, Alfa, Medcampus).

4.3. On myös aiheellista muistaa, että Meda Campus -ohjelman epäonnistuttua (ennemminkin hallinnollisista kuin rakenteellisista ongelmista johtuen) tukikelpoisten Välimeren maiden yliopistojen kanssa tehtävä yhteistyö pysähtyi täysin, ja näin katkesi myös kansojen välisen lähentymisen ja yhteisymmärryksen kehittämisen kannalta arvokas yhteys. Komitea katsoo, että näiden maiden liittäminen mukaan Tempus-ohjelmaan on parhain väline tämältyypin yhteistyön uudelleen käynnistämiseksi.

4.4. On tärkeää kehittää asianmukainen tiedotusjärjestelmä, jotta ohjelmaa voidaan viedä mahdollisimman laajalle kaikkiin yliopisto- ja korkeakoulurakenteisiin.

4.4.1. Komitea toivoo, että korkeakoululaitosten välille perustetaan sähköinen tiedotusjärjestelmä, joka vahvistaisi entisestään tällaista tiede- ja kulttuuriyhteistyötä.

(¹) Oma-aloitteinen lausunto, 18. lokakuuta 2001, EYVL C 36, 8.2.2002.

4.5. Komitea aikoo myös seurata ohjelman edistymistä, jakaa tietoa Tempus Meda -ohjelmasta EU:n ulkopuolisten Välimeren maiden yhteiskunnallis-ammattillisille järjestöille, joiden kanssa se on luonut tiiviit yhteistyösuhteet, sekä edistää ohjelmaan osallistumista.

4.6. Komitea toivoo myös, että Tempus-ohjelman yhteydessä toteutetut toimet täydentäisivät muiden ohjelmien, mm. tutkimuksen ja teknologian kehittämisen kuudennen puiteohjelman toimia ja että niissä otettaisiin huomioon muut aloitteet, erityisesti eurooppalaista koulutusaluetta koskeva aloite, jota tulisi laajentaa myös Välimeren maihin.

Bryssel 24. huhtikuuta 2002.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Göke FRERICHS

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”AKT:n ja EU:n kumppanuussopimus”

(2002/C 149/11)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 28. helmikuuta ja 1. maaliskuuta 2001 pitämässään täysistunnossa työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla laatia lausunnon aiheesta ”AKT:n ja EU:n kumppanuussopimus”

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-jaosto antoi lausuntonsa 11. huhtikuuta 2002. Esittelijä oli Ramón Baeza.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 24.–25. huhtikuuta 2002 pitämässään 390. täysistunnossa (huhtikuun 24. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 101 ääntä puolesta 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. AKT-maiden ja EU:n yhteistyö on saanut alkunsa jo Rooman sopimuksesta, jossa allekirjoittajavaltiot ilmaisivat solidaarisuutensa siirtomaita ja merentakaisia alueita kohtaan ja sitoutuivat edistämään niiden vaurautta. ETY:n jäsenvaltioiden ja AKT-maiden suhteista määrättiin ensi kerran Yaoundén sopimuksissa I ja II (jotka kattoivat ajanjaksot 1963–1969 ja 1969–1975). Vuonna 1975 allekirjoitettiin Lomé'n yleissopimus I, jota on tarkistettu viiden vuoden välein aina siihen asti, kun Lomé'n neljännen yleissopimuksen voimassaolo päättyi vuonna 2000.

1.2. Lomé'n yleissopimusta pidettiin pitkään malliesimerkinä kansainvälisistä yhteistyösopimuksista, koska se oli luonteeltaan innovatiivinen. Lomé'n yleissopimuksesta tuli kansainvälisten suhteiden esikuva, koska sen lähtökohtana oli kumppaneiden tasa-arvoisuuden periaate, kaupankäynnin ja avun yhdistäminen toisiinsa – hintojen vakauttamisvälineiden ja erityistuotteita koskevien pöytäkirjojen avulla –, sopimuspuolten asteittainen poliittisluonteinen sitoutuminen sekä yhteisen institutionaalisen rakenteen luominen.

1.3. Mutta 90-luvulla tapahtuneet poliittiset muutokset asettivat kyseenalaiseksi mallin, johon EU:n ja AKT-maiden väliset suhteet pohjautuivat. Kävi ilmi, että osa Lomé'n yleissopimuksen ensisijaisesti kaupallisen perustan muodostaneista määräyksistä oli ristiriidassa Maailman kauppajärjestön WTO:n uusien sääntöjen kanssa. Yleissopimuksen täytäntöönpano osoittautui hankalaksi, koska käytettävissä olevia resursseja ei voitu monimutkaisten menettelytapojen vuoksi kaikilta osin hyödyntää. Yleissopimuksesta huolimatta AKT-maiden suhteellinen osuus Euroopan unionin kaupasta pieneni piene-
nemistään ja AKT-maiden kehitys oli muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta epätoivoista. Köyhyys lisääntyi, ja lukuisat aseelliset selkkaukset pahensivat tilannetta entisestään. Kiireellisen humanitaarisen avun tarpeen lisääntyminen osoitti, että pitkän aikavälin kehittämissopimuksissa oli puutteita. On myös pidettävä mielessä, että usein osa avusta ei korruption vuoksi tavoittanut varsinaista kohdettaan. Kaksinapaisen kansainvälisen järjestyksen katoaminen toi esiin kaksi seikkaa, joihin Lomé'n yleissopimuksen avulla ei aivan ilmeisestikään pystytty puuttumaan: poliittinen ulottuvuus ja demokratisoituminen valtiosta riippumattomien toimijoiden osallistuessa toimintaan. Kaiken kukkuraksi monet AKT-maat olivat huomaavi-